

ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ ΚΑΝΑΡΗΣ

(1790 -1877)

Ο Μπουρλοτιέρης του 1821

Του Βαίου Γκαραγκούνη

2ο ΜΕΡΟΣ

ΠΑΤΑΤΟΥΚΟΣ - ΑΦΑΝΑΣΑ
- ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ ΚΙ ΑΠ'
ΤΟΥΣ ΠΑΞΟΥΣ Ο ΓΙΩΡΓΗΣ

Με τα μπουρλότα σκέφθηκαν ίσως ισοζυγιστεί κάπως η ζυγαριά δυνάμεων, και αυτά στάθηκαν η σωτηρία μας. Ποιος τα πρωτοσκέφτηκε;

Αν διαβάσεις την ιστορία της Ελ. Επαναστάσεως του Σπύρ. Τρικούπη οι εγγλέζοι μας άνοιξαν τα μάτια και σ' αυτό, και πρέπει να τους «δοξάζουμε», μια και μας «έσωσαν», (αν δεν ήταν κι οι φίλοι μας οι εγγλέζοι!...)

Στον Τρικούπη όμως, απάντησε ο Μπουρλοτιέρης του αγώνα, και κατόπιν Ναύαρχος κωνσταντής Νικόδημος, πως, ο ψαριανός Γεώργιος Καλαφάτης έφτιαξε πρώτος το καράβι του μπουρλότο, μια και οι ψαριανοί ήξεραν να τα μαστορεύουν. Αλλά και οι παλαιότεροι γνώριζαν πως τον Ιούνιο στα 1770 οι Ρώσοι είχαν πυρπολήσει τον τουρκικό στόλο στο ανατολικό Αιγαίο.

Όταν ο ελληνικός Στόλος συνάντησε το Μάη του 1821 μόνο του στο λιμάνι της Ερεσσούς ένα τουρκικό ντελνί, του επιτέθηκε χωρίς αποτέλεσμα, και έτσι οι ναυτικοί μας ένιωσαν την αδυναμία τους, σε «μόνο ένα» τουρκικό μεγαθήριο!.

Αποφάσισαν να το κάψουν. Ο Νικολής Αποστόλης φώναξε το γραμματικό του «Πατατούκο» να γράψει γράμμα στα Ψαρά όπου ήταν ο Καλαφάτης, και να στείλουν καράβια να τον φέρουν. Όσο πούγγαφε ο Πατατούκος το γράμμα όλο έκανε να μιλήσει μα κόμπιαζε, τέλος λέει του Αποστόλη: -Καπετάν Νικολή ξέρω και εγώ να φτιάχνω μπουρλότο. Τούτος ο άνθρωπος που ξεφύτρωσε κείνη την ώρα σωτήρας μας, κατάγονταν απ' την Πάργα, που όταν οι Εγγλέζοι την πούλησαν στον Αλήπασα έφυγε μπήκε σε ψαριανά καράβια και θαλασσοδάρθηκε χρόνια μαζί τους. Το όνομά του Γιάννης Δημουλίτσας, μα καθώς ήταν ντροπαλός, μαλακός και γραμματιζόμενος, -ήξερε γαλλικά, ιταλικά, ακόμα και λατινικά-και είχε παράξενους τρόπους, του δώσαν το παρατσούκλι «πατατούκος» και όλοι έτσι τον ήξεραν και έτσι έμεινε στην ιστορία. Του ζήτησαν εξηγήσεις:

-Αμα βρέθηκα με το καράβι στην Τουλώνα τους ξηγάει, έπιασα φίλια με έναν καθηγητή στο γαλλικό ναύσταθμο. Ρίτσι τον ελέγανε, κι ήτανε Μαλτέζος. Του ζήτησα να μου μάθει αστρονομία και ναυπηγική, και μαζί μ' αυτά μ' έμαθα να φτιάχνω και μπουρλότα. Εκείνη ακόμα δυσπιστούσαν, το κατάλαβε και λέει:

- Δεν είμαι ο μόνος που ξέρει από μπουρλότα, στο καράβι βρίσκεται κι ο Ρούσος Ιβάν Αφανάσα, που έφτιαξε το μπουρλότο του Καλαφάτη. Τούτος πάλι όπως λέει ο Ορλάνδος στα «ναυτικά του» αλλά και στο «Αρχείο της Κοιν. Ύδρας» «Πρώτος επρόβαλε των πυρπολικών την κατασκευή» και «παρευρέθη εις την Μυτιλήνην όταν το ελληνικόν πυρ απέτρεψε το υπερήφανον δελνί των βαρβάρων».

Και ο φιλήμων στο «Δοκίμιον ελλην. Επαναστάσεως» γράφει πως, ο Αφανάσα ήταν «Ρώσος φιλέλλην αγωνισθείς ανδρείως εις πολλές ναυμαχίας, επέζησε του αγώνος, και πέθανε φτωχός και δύστυχος»....(Όποιες απορίες!!!. Ο πρώτος ήταν;)

«Ο υδραίος Γιωργάκης Θεοχάρης ήταν πρώτος που οδήγησε μπουρλότο κατά των εχθρών χωρίς επιτυχία προς απογοήτευση των ναυτικών μας. Όμως πάνω στην απελπισία τους πήρανε την πιο σωστή απόφαση να «ξαναδοκιμάσουν».

Τούτη τη φορά διάλεξαν το Δημ. Ι. Παπανικολή άλλο αξιο τέκνο του αγώνα γαλουχημένο και σκληραγωγημένο όπως κι ο Κανάρης. Γράφει ο Δημ. Φωτιάδης:

«Ο ναύαρχος ψαριανών Νικολής Αποστόλης, δεν διάλεξε τον Παπανικολή επειδή ήταν συγγενής του, αλλά γιατί ήξερε τι θαλασσοδύκος ήταν. Δεκαπέντε χρονών έμεινε ορφανός και μπήκε σε καράβι, στα δεκαεννιά του ήταν καπετάνιος, δυο χρόνια πριν τσικίστηκε η σακολέβα του στα βράχια της Τζιάς, και τώρα βρέθηκε σε καράβι λοστρόμος, ήτανε τριανταεπτά χρονών, τόλεγε σ' όλα η καρδιά του.

Στις 27 του Μάη στις έξι το πρωί δόθηκε σινιάλο να μπουνε τα καράβια μας στον πόλεμο, μαζί και τα δυο μπουρλότα το ένα του Παπανικολή που ετοίμασαν «ο Πατατούκος και ο Αφανάσα» και το άλλο του Καλαφάτη που ήρθε εν τω μεταξύ απ' τα Ψαρά. Μπήγουν τα τσούρμα μεγαλοφώνως τις κραυγές. - Γιούργια! - Ζήτω η λευτεριά! - λευτεριά ή θάνατος! Τα καράβια μας αδειάζουν μονόπαντα τις μπαταριές τους στο ντελνί, όσο που εκείνο αποκρίνεται με τα εβδομήντα τέσσερα κανόνια του. Μια μπόμπα πέφτει στο μπρίκι του Ζάκα

σκοτώνοντας τρεις δικούς μας. Τα μπουρλότα μας, καθώς σε τίποτις δεν ξεχώριζαν από τ' άλλα καράβια μας, οι Τούρκοι στην αρχή δεν τα υποψιάστηκαν. Ορμάει πρώτος ο Καλαφάτης, μα το πετυχαίνουν δυο μπόμπες και παίρνει φωτιά και σε λίγο βουλιάζει χωρίς να προκαλέσει καμιά ζημιά, και ίσα που πρόλαβε και γλίτωσε το τσούρμα του.

Ο Τομπάζης, που κοίταζε απ' τη ναναρχίδα του με το κανοκιάλι, λέει μια βαριά κουβέντα. -«Αν πετύχει τώρα ο Παπανικολής πάει καλά. Αλλιώς χαθήκαμε!»

Όμως ο Παπανικολής επέτυχε. Κατάφερε και έδεσε γερά το μπουρλότο του, στο τουρκικό μεγαθήριο, που, αν και οι Τούρκοι προσπάθησαν να το ξεκολλήσουν δεν τα κατάφεραν. Ήταν 7 παρά τέταρτο(27 του Μάη 1821) απ' όταν επιτέθηκαν, και μέχρι τις 8 η ώρα ξαναγύρισαν φέρνοντας σε πέρας την αποστολή τους, σώζοντας και μερικούς απ' τους δικούς μας, που υπόδουλα υπηρετούσαν τον τύραννο.

Η ξακουστή σ' όλη τη Ρωμοσύνη πολιτεία, Αϊβαλί τη λέγανε οι Τούρκοι, Κυδωνίες τη γράφανε οι δασκάλοι μας, πλήρωσε (τούτο το κατόρθωμα) με τον αφανισμό της. Οι ντερβισάδες φανάτιζαν τους λύκους που διψούσαν για αίμα, και: «Οι άνδρες σφάχθηκαν σαν τα τραγιά. Γυναίκες με υπόληψη, ανέγγιχτες παρθένες, ανίδα παιδιά γνώρισαν κάθε ατιμία. Πάνω σε τούτα τα κορμιά που λαχτάριζαν σαν το λαβωμένο στη χούφτα μας πουλί, τ' ανθρώπινο κτήνος χούφτασε από ηδονή. Τ' ανθρωποπάζαρα της Σμύρνης της Προύσας της πόλης κλπ.

γιόμισαν από χιλιάδες σκλάβους για πούλημα, και όπως στο εμπόριο, η προσφορά και η ζήτηση καθορίζει τις τιμές, ξέπεσε η τιμή της ανθρώπινης σάρκας, κι έφτασε να πουλιέται, μια γυναίκα μαζί με το παιδί της για 15 γρόσια. «Μια πολιτεία έσβησε». Όμως να ιδούμε, και τι ήρωες έβγαλε ο λαός μας! «το Μάη του 1821-12 καράβια μας με κομαντάντε το Δημ. Μιαούλη, κινήγησαν μερικά τουρκικά καράβια, και όταν εκείνα κλείστηκαν στον κόρφο της Κορίνθου, είπαν να τα κάψουν. Ο λοστρόμος Μυριαλής έφτιαξε άτεχνα ένα μπουρλότο, μα κανένας δεν αποτολούσε με μόνο επιβάτη το θάνατο να πάει να κάψει τα τουρκικά. Τέλος παρουσιάστηκε ο Γιώργης απ' τους Παξούς, ένα παλικάρι ίσαμε εικοσιπέντε χρονών: - Εγώ τους λέει παγαίνω. Αφού τον συνεχάρηκαν, τον ρώτησαν για την αμοιβή του. - Τώρα τίποτις τους αποκρίνεται, αν δώσει ο Θεός και πετύχω θα σας πάρω δέκα τάλαρα να κάνω ένα χάρισμα στην αρραβωνιαστικιά μου. Όταν πλησίασε μ' αναμμένο το μπουρλότο, πολύ κοντά στα τουρκικά του φωνάζανε - Γιώργη! πήδα βρέ στη θάλασσα, πή-

δα θα χαθείς, πήδα... - Μωρέ αδέρφια λευτεριά δε ζητάμε; Ε, ας χαθώ πρώτος εγώ γι' αυτή.

Όταν πήδηξε είχε πλησιάσει τόσο κοντά, και παρόλο που ήταν καλός κολυμβητής τον πιάσανε, και: καθώς γράφει ο Ορλάνδος, τον ανεβάζουν στη φρεγάδα και τον σουβλίζουν. Τον έψησαν «ως ορνίον εις το πυρ υπό την όψιν του ελληνικού στολίσκου». Το καφαλισμένο κουφάρι του το κρεμάσανε για μερικές μέρες στο κάστρο του Έπαχθου, φλάμπουρο της βαρβαρότητάς τους. Απέτυχε βέβαια: Αλλά το Γιώργη Παξινό που με τέτοιο ηρωισμό έδωσε τη ζωή του για τη λευτεριά μας, αλλά και τον Πατατούκο τον Αφανάσα και τον Καλαφάτη ποιος τους ξέρει;

Η ΣΥΜΦΟΡΑ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

Αν και ο Παπανικολής είχε πυρπολήσει το ντελνί της Ερεσσούς, τα καράβια μας δεν απόκτησαν και θαλασσοκρατία!, δεν είχαν ούτε συνοχή, ούτε και συμπαγή τρόπον τινά διοίκηση. Τα καράβια ήταν του κάθε καπετάνιου και γι' αυτό έπρεπε να πληρώνουν οι ίδιοι τα πληρώματα, κλπ. και πολλές φορές παρατούσαν τον αγώνα κι άραζαν στα νησιά τους. Για όλες τούτες τις δυσκολίες μα και τόσες άλλες, αν ο Λυκούργος Λογοθέτης, και με τη βοήθεια των караβιών μας κατάφερε να σώσει την Σάμο αρχές Ιούλη 1821, δεν συνέβηκε το ίδιο όμως και με τη Χίο το «κόσμημα του Αιγαίου» όπως την ονόμασαν.

Εκατόν είκοσι χιλιάδες ψυχές ζούσανε τότες στη Χίο, απ' τα 66 χωριά της τα πιο πλούσια ήταν τα 22 Μαστιχοχώρια που τα έσοδά τους πήγαιναν στην αδερφή του Σουλτάνου Μαχμούτ, την Εσμέ.

Εξόν όμως απ' τον τουρκικό ζυγό είχε και τον άλλον, ο λαός της Χίου, τα μοναστήρια. Ίσαμε τριάντα ήταν πάνω στο νησί, το πιο τρανό του Αγίου Κοσμά που ο Tournefort (Γάλλος περιηγητής) βεβαιώνει πως από μακριά έμοιαζε με ολόκληρη πολιτεία. Οι χωριάτες απ' τα 32 χωριά δούλευαν και ιδρωκοπούσαν για τους καλόγερους, για να χουνε καιρό να προσεύχονται και να μετρούνε τις χάντρες των κομπολογιών τους.

ΜΗΝ ΧΑΣΕΤΕ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ
ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΟ 3ο ΜΕΡΟΣ